ELIBERAREA ORDONANȚEI JUDECĂTOREȘTI ÎN TEMEIUL PRETENȚIEI CE REZULTĂ DIN NERESTITUIREA CĂRȚILOR ÎMPRUMUTATE DE LA BIBLIOTECĂ

RELEASE OF THE COURT ORDER ON THE BASIS OF THE CLAIM RESULTING FROM THE NON-RETURN OF BOOKS BORROWED FROM THE LIBRARY

CZU: 347.99:347.95 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.72**

Vasile CREȚU,
ORCID: 0009-0006-4760-0961
Universitatea de Stat din Moldova
Ilona JOSANU,
ORCID: 0009-0009-4682-6709
e-mail: ilonajosanu@yahoo.ca
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *In this article the authors analyse the civil procedural conditions for the release of the court order on the basis of the claim resulting from the non-return of books borrowed from the library. The authors follow the goal to state the material-procedural conditions for the release of the court order in these cases examined based on the claim filed by the creditor under the writ proceedings, state the documents which will be necessary to be attached by the creditor to his/her claim as well as debate on types of claims which cannot be filed by the creditor on this basis under the writ proceedings. Following the performed analyses through applied synthesis, deduction and compared analyses of the national normative framework, the authors propose amendments to letter h) of Art. 345 of the Civil procedure code of the Republic of Moldova.*

Keywords: *Court, Court order, creditor, debtor, writ proceedings*.

INTRODUCERE

Reieșind din conținutul art. 345 al Codului de procedură civilă al Republicii Moldova (în continuare – CPC al RM) [1], în procedura în ordonanță, de la debitor, pot fi încasate atât sume bănești, cât și revendicate bunuri mobiliare și imobiliare.

În sensul art. 455 al Codului civil al RM [2], cărțile eliberate de către biblioteci se clasifică ca bunuri, în raport cu care se angajează drepturi şi obligaţii civile. Prin urmare, în cazul nerestituirii de către utilizatori a cărților împrumutate de la bibliotecă, legislația procesuală civilă urmează să ofere mecanisme eficiente de garantare a executării obligației de restituire a acestora de către utilizatori. Astfel, instanța de judecată poate elibera ordonanța judecătorească în temeiul art. 345 lit. h) al Codului de procedură civilă al Republicii Moldova – pretenția creditorului rezultă din nerestituirea cărților împrumutate de la bibliotecă.

MATERIALE ȘI METODE

În articol sunt analizate reglementările actuale ale legislației materiale și procesuale civile a Republicii Moldova, în temeiul cărora instanța de judecată poate elibera ordonanța judecătorească în temeiul pretenției înaintate de către creditor cu privire la nerestituirea cărţilor împrumutate de la bibliotecă.

La elaborarea materialului articolului, autorii au utilizat următoarele metode de cercetare științifică: analiza prevederilor cadrului normativ al Republicii Moldova, sinteza, deducerea și comparația.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Conform art. 6 al Legii nr. 160 din 20.07.2017 cu privire la biblioteci [3], biblioteca este o instituţie sau subdiviziune structurală a unei instituţii, al cărei scop principal este oferirea accesului la resurse informaţionale, la servicii şi facilităţi pentru a satisface necesităţile de lectură, informare, instruire, cercetare, educaţionale, culturale şi de recreere ale utilizatorilor acesteia.

În sensul art. 1 al Legii nr. 160 din 20.07.2017, utilizator de bibliotecă este persoană fizică sau juridică care foloseşte resursele informaţionale, serviciile şi facilităţile bibliotecii; de cealaltă parte, utilizatorul este obligat să respecte regulamentul de ordine interioară al bibliotecii şi regulile privind integritatea documentelor împrumutate, iar distrugerea sau pierderea documentelor, echipamentelor bibliotecii de către utilizator ori restituirea cu întârziere a documentelor împrumutate se sancţionează conform regulamentului de organizare şi funcţionare a bibliotecii.

Potrivit art. 1 al Legii nr. 160 din 20.07.2017, document de bibliotecă este un obiect material care poate fi tratat ca o unitate într-un proces de documentare, cu informaţii înregistrate pe suport de hârtie sau în format digital, luat la evidenţă şi localizat în colecţii de bibliotecă sau accesibil de la distanţă: cărţi, resurse seriale, documente de muzică tipărită, manuscrise, documente audiovizuale, documente electronice, documente grafice, brevete şi altele.

Regulamentul - cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor publice a fost aprobat prin Ordinul ministrului educaţiei, culturii şi cercetării nr. 186 din 26.02. 2019 [4], și, potrivit pct. 12 al acestuia, bibliotecile, în calitatea lor de instituții culturale și educațional-științifice, îndeplinesc un șir de atribuții, inclusiv oferă asigură oferirea serviciilor de informare cetăţenilor de pe tot teritoriul ţării, cât și de împrumut la domiciliu a documentelor de bibliotecă; totodată realizează, în condiţiile legii, operaţiuni de recuperare fizică a documentelor de bibliotecă împrumutate sau a contravalorii documentelor deteriorate ori nerestituite de utilizatori.

În baza Regulamentului - cadru de organizare șl funcționare a bibliotecilor publice, bibliotecile își organizează activitatea de funcționare, inclusiv aprobă instrucțiuni de recuperare a documentelor de bibliotecă. De exemplu, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în acest sens, la 30.01.2020, a fost adoptată Instrucțiunea metodologică

privind recuperarea documentelor nerestituite în termenii stabiliți, pierdute, sustrase, distruse ori deteriorate de către utilizatori sau găsite lipsă la inventar [5]. La Secțiunea 3.6. din respectiva instrucțiune, se indică că aceasta determină cerințele și procedurile de lucru privind recuperarea documentelor nerestituite în termenii stabiliți, pierdute, sustrase, distruse ori deteriorate de utilizatori sau găsite lipsă la inventar și repararea prejudiciilor aduse colecțiilor bibliotecii; iar la Secțiunea 3.7. se stipulează că recuperarea publicațiilor nerestituite în termenii stabiliți vizează publicațiile ale căror termen de restituire a fost depășit.

Ca mijloace de atenționare a utilizatorilor în vederea restituirii publicațiilor se vor efectua înștiințări de restituire a publicațiilor împrumutate: dacă bibliotecarul constată că de la termenul scadent de restituire a trecut o lună, se va întocmi Somația nr. 1; după două săptămâni de la prima somație, dacă utilizatorul nu restituie publicațiile, se va expedia Somația nr. 2 – ambele somații fiind documente tipizate, indicate în Anexa nr. 1 la Instrucțiunea metodologică privind recuperarea documentelor nerestituite în termenii stabiliți, pierdute, sustrase, distruse ori deteriorate de către utilizatori sau găsite lipsă la inventar. După expedierea celor 2 somații, dacă utilizatorul tot nu a restituit publicațiile împrumutate, pentru a avea garanția că-i parvine, bibliotecarul expediază înștiințarea de restituire prin poștă, recomandat, și cu confirmarea de primire. Somațiile pot fi comunicate la telefon sau expediate la locul de trai al utilizatorilor, iar, în unele cazuri, și la locul lor de muncă. Somațiile pot fi expediate și prin poșta electronică, (dacă este posibil), solicitând utilizatorului confirmarea primirii somației.

Prin urmare, constatăm că în cazul înaintării pretențiilor în temeiul art. 345 lit. h) al CPC al RM, debitor poate fi orice utilizator al serviciilor prestate de către bibliotecă, care a luat cu împrumut documente de bibliotecă și nu le-a restituit la termen – persoana fizică utilizator al serviciilor bibliotecii; salariații bibliotecii care, deși, nu au statut de utilizator, dar au efectuat împrumuturi de cărți în interes de serviciu; persoana juridică, care poate avea orice formă organizatorico-juridică, inclusiv o altă bibliotecă, în cazul unui împrumut interbibliotecar.

Pentru eliberarea ordonanței judecătorești în temeiul art. 345 lit. h) al CPC al RM, instanța de judecată va trebui să verifice următoarele circumstanțe:

(I) deținerea de către creditor a statutului de bibliotecă (art. 3 și 6 ale Legii nr. 160 din 20.07.2017 cu privire la biblioteci);

(II) existența aprobării la nivel intern al creditorului și prezentarea unei copii de pe regulamentul de organizare şi funcţionare a bibliotecii (creditor);

(III)categoria de împrumut efectuată debitorului (împrumut interbibliotecar, împrumut la domiciliu, împrumut în interes de serviciu) și termenul de restituire aplicabil împrumutului respectiv, conform prevederilor actelor normative interne ale creditorului;

(IV) scadența obligației debitorului de restituire a cărților împrumutate de la bibliotecă, conform termenului aplicabil categoriei respective de împrumut (inclusiv, după caz, prin prisma existenței prelungirii termenului sau întreruperii acestuia, confirmate prin documente scrise (e-mail, alte mijloace de comunicare scrise));

(V) tariful aplicabil categoriei respective de împrumut de cărți de la bibliotecă, cu anexarea calculului detaliat și copiilor după documentele normative ale creditorului care stabilesc mărimea acestor plăți;

(VI) aducerea la cunoștința debitorului, în scris, a obligației de restituire a cărților prin somația scrisă de restituire a cărților împrumutate.

Dacă, conform regulamentelor interne ale creditorului, sunt prevăzute mai multe somații, atunci instanța va verifica dacă debitorul a fost somat de către creditor conform numărului de somații indicat în actele sale interne și dacă au fost respectați termenii de somare și de așteptare a răspunsului din partea debitorului.

Menționăm că, deși, în practică, actele normative interne ale bibliotecilor permit efectuarea somațiilor verbale, pentru emiterea ordonanței judecătorești în temeiul art. 345 lit. h) al CPC al RM, somația debitorului trebuie să fie efectuată doar în scris, cu anexarea dovezii respective;

(VII) despăgubirile şi penalităţile solicitate de creditor de a fi încasate de la debitor, la categoria cărora se va atribui, inclusiv și după caz, taxa compensatorie pentru depășirea termenului de împrumut și calculele detaliate ale acestora confirmate de către creditor (art. 351 alin. (1) lit. g) al CPC al RM).

Indicăm însă, că deși, la modul practic, în actele normative interne ale bibliotecilor sunt prevăzute taxe de întârziere, cu formule detaliate de calcul, inclusiv grade de detaliere a penalităților pentru diferite categorii de împrumuturi de carte, totuși, în procedura în ordonanță, despăgubirile şi penalităţile vor putea fi încasate de la debitor doar dacă acestea au fost incluse în contractul de împrumut încheiat între bibliotecă și utilizator. Aceasta însă, este o practică extrem de rară – de pildă, modelul Contractului cu privire la prestarea serviciilor contra plată de către Biblioteca Națională a Republicii Moldova (Anexa nr. 4 la Regulamentul privind prestarea serviciilor în Biblioteca Națională a Republicii Moldova, aprobat la 16.03.2020), nu prevede clauza de penalitate. O altă soluție ar fi dacă în Fișa-Contract de înscriere a utilizatorului (debitorului) la bibliotecă sau în Bonul de comandă pentru prestarea serviciului cu plată sau în Formularul de comandă a serviciilor cu plată ar fi existat stipularea că utilizatorul (debitorul) a luat cunoștință cu termenii și condițiile de restituire a cărților la bibliotecă și taxele de întârziere aplicabile stipulate în regulamentul respectiv al bibliotecii (creditorului), cu oferirea căii de acces electronice la acesta sau confirmarea primirii de către debitor a unei copii – extras din conținutul respectiv al regulamentului.

În caz contrar, în lipsa acestor stipulări exprese, taxele compensatorii pentru depășirea termenului de împrumut, nu vor putea fi încasate în procedura în ordonanță, dar numai în procedura în acțiune civilă. Totuși, în conformitate cu prevederile art. 351 alin. (1) lit. g) al CPC al RM, admitem eventuale situații, când, în procedura în ordonanță, creditorul va putea solicita de la debitor despăgubiri și penalități conform prevederilor legislației civile (art. 952 al Codului civil al RM).

Considerăm că documentele ce confirmă temeinicia pretenției creditorului înaintate de către acesta în temeiul art. 345 lit. h) al CPC al RM, vor fi următoarele:

(I) copia de pe Statutul creditorului (bibliotecii);

(II) regulamentul intern de organizare şi funcţionare al bibliotecii (creditor);

(III) Fișa-Contract de înscriere a utilizatorului (debitorului) la bibliotecă;

(IV) documentul ce confirmă împrumutul efectuat de către utilizator: de ex.: contractul cu privire la prestarea serviciilor contra plată încheiat între debitor și creditor (biblioteca); bonul de comandă pentru prestarea serviciului cu plată; formularul de comandă a serviciilor cu plată;

(V) Extrasul din registrul de inventariere al bibliotecii certificat de creditor cu privire la costul fiecărei cărţi nerestituite de către debitor;

(VI) Fișa calculului valoric;

(VII) Procesul-verbal de constatare a prejudiciului cauzat de către debitor;

(VIII) dovada lipsei răspunsului din partea debitorului sau răspunsul debitorului din care reiese cert și neechivoc recunoașterea pretenției creditorului și imposibilitatea sa de executare a acesteia.

În contextul analizei efectuat, atragem atenția asupra faptului că, la interpretarea ad-literam a actualei formulări a normei de la art. 345 lit. h) al CPC al RM – pretenția rezultă din nerestituirea cărţilor împrumutate de la bibliotecă – în procedura în ordonanță pot fi revendicate doar cărțile nerestituite la bibliotecă. În timp ce, potrivit art. 1 al Legii nr. 160 din 20.07.2017, document de bibliotecă este un obiect material care poate fi tratat ca o unitate într-un proces de documentare, cu informaţii înregistrate pe suport de hârtie sau în format digital, luat la evidenţă şi localizat în colecţii de bibliotecă sau accesibil de la distanţă: cărţi, resurse seriale, documente de muzică tipărită, manuscrise, documente audiovizuale, documente electronice, documente grafice, brevete şi altele.

În vederea excluderii interpretărilor restrictive ale normei de la art. 345 lit. h) al CPC al RM și garantării creditorului a posibilității indiscutabile de a solicita, în procedura în ordonanță, a oricăror tipuri de documente de bibliotecă (nu doar a cărților), propunem ajustarea normei expuse la art. 345 lit. h) al CPC al RM și adoptarea în redacția următoare: „rezultă din nerestituirea documentelor de bibliotecă împrumutate de la bibliotecă”.

CONCLUZII

Din analiza temeiurilor de eliberare a ordonanței judecătorești prevăzute la lit. h) al art. 345 al CPC al RM, conchidem că soarta admiterii pretențiilor creditorului depinde de faptul dacă acesta deține, sau nu, documente scrise, perfectate în modul prevăzut de lege, conținutul cărora să-i formeze judecătorului o convingere fermă privind dreptul incontestabil, legitim și întemeiat al creditorului de a înainta respectiva pretenție în procedura în ordonanță și de a dispune restituirea cărților împrumutate de către debitor de la bibliotecă. Prin admiterea pretențiilor creditorului și eliberarea ordonanței judecătorești creditorului, instanța conferă caracter executoriu pretenției înaintate de către creditor – înlăturând, astfel, impedimentul creditorului ce-l împiedica de a obține punerea în executare a obligației sale.

REFERINȚE

1. Codul de procedură civilă a Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003. Publicat: 03.08.2018 *în Monitorul Oficial nr. 285-294 art. nr. 436.*
2. Codul civil al Republicii Moldova nr. 1107 din 06.06.2002. Publicat: 22.06.2002 *în Monitorul Oficial nr. 82-86 art. 661 și Republicat în Monitorul Oficial nr.66-75 din 01.03.2019*, art.132
3. Legea nr. 160 din 20.07.2017 cu privire la biblioteci. Publicată: 18.08.2017 *în Monitorul Oficial nr. 301-315 art. 529*
4. *Ordinul ministrului educaţiei, culturii şi cercetării nr. 186 din 26.02.2019 cu privire la aprobarea Regulamentului - cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor publice.* În: https://mecc.gov.md/sites/default/files/rof_aprobat.pdf [Accesat: 05.07.2024]
5. *Instrucțiunea metodologică privind recuperarea documentelor nerestituite în termenii stabiliți, pierdute, sustrase, distruse ori deteriorate de către utilizatori sau găsite lipsă la inventor*. Aprobată la 30.01.2020 de către Directorul general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. În: http://bnrm.md/files/biblioteca/Recuperarea%20documentelor.pdf [Accesat: 05.07.2024]